

การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐ: กรณีศึกษาเครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกัน
ประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

The Development of Public Administration Network: A Case Study
of Self-Reliant Defence Industry

วรรณพร มีสุข¹ อรนันท์ กลันทपुरะ² ภิรดา ชัยรัตน์³

Wannaporn Meesuk, Oranan Kalantapura, Pirada Chairat

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐ: กรณีศึกษา เครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง 2. เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง 3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์วิจัยจะเป็นการพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนต้องมีหน้าที่ หรือ การปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ เลือกสัมภาษณ์ทั้งระดับผู้บริหาร และระดับผู้ปฏิบัติงานจำนวน 30 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในทุกมิติ ทั้งในเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการสร้างความร่วมมือในภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานและพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศสู่การพึ่งพาตนเอง ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการมุ่งสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการสร้างความร่วมมือในภาคีเครือข่ายตามหลักแนวคิดความมั่นคงแบบร่วมมือกัน (Cooperative Security) อันเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือ (Cooperation) ระหว่างรัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความร่วมมือด้านการฝึกศึกษา ความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนา และความร่วมมือภาคการผลิต เพื่อเป็นหลักประกันด้านความมั่นคงภายในและเป็นการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาติ

คำสำคัญ (Keywords): การพัฒนา, เครือข่ายภาครัฐ, อุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

Received: 2023-03-28 Revised: 2023-06-26 Accepted: 2023-06-27

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Master of Arts Program political science Faculty of Social Sciences Kasetsart University. Corresponding Author e-mail: wannaphon.m@ku.th

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Faculty of Social Sciences Kasetsart University

³ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Faculty of Social Sciences Kasetsart University

Abstract

The research objectives aimed: 1. to study the evolution of government networks in the self-reliant defence industry. 2. to study the government network model in the self-reliant defence industry. 3. To study problems and obstacles in the operation and development of government networks in the self-reliant defence industry. To select a specific sample group, the sample group used to collect the research interview will be considered. The key data providers used in the research were those involved in operation of the defence industry by selecting to interview both the executive and operator levels of 30 people in order to obtain information in all dimensions, both policy and practical. This research was qualitative. According to the research results, encouraging cooperation among network partners is an important factor influencing the operation and development of government networks in the defence industry towards self-reliance. As a result, the government sector should focus on encouraging collaboration among related organisations, both government and non-government, and particularly the private sector. In order to encourage the formation of network alliances based on the cooperative security concept, which is a way to solve problems that require cooperation between the government and relevant private sectors to achieve the goals effectively. It can also be used to promote educational collaboration. cooperation in research and development and manufacturing as collateral internal security and to support national industrial development.

Keywords: Development, Public Administration Network, Self-Reliant Defence Industry

บทนำ (Introduction)

อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (Defence Industry) ของไทยในปัจจุบัน ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ 3 หรือ “Third Tier” คือมีขีดความสามารถดำเนินการซ่อมบำรุงและสร้างอาวุธยุทธโธปกรณ์บางประเภท ในการสนับสนุนกองทัพเท่านั้น ประกอบกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการวิจัยทางด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศอยู่ในระดับที่ไม่มากเท่าที่ควร จึงอาจกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของประเทศไทยในปัจจุบันยังอยู่ในระยะเริ่มต้น

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมป้องกันประเทศเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่เป็นโอกาสในการก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากจะเป็นหลักประกันด้านความมั่นคงภายในแล้วยังเป็นการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาติและสร้างผลเติบโตทางเศรษฐกิจมหภาค โดยภาคส่วนที่มีสัดส่วนสูงสุดในการสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย คือ ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งคิดเป็นสัดส่วน

39.2% ของจีดีพี จึงเห็นได้ชัดว่าการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมสามารถส่งผลเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทยได้อย่างมาก ดังนั้นการดำเนินนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมาย ด้านความมั่นคงแบบพึ่งพาตนเอง (Security Self Reliance) กล่าวคือ การส่งเสริมการผลิตและวิจัยภาคอุตสาหกรรมป้องกันประเทศจากแหล่งวิจัย แรงงานฝีมือ บุคลากร และทรัพยากรภายในประเทศ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชาติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการผลักดันนโยบายให้ประเทศไทยมุ่งสู่รากฐานที่มั่นคงและพึ่งพาตัวเองได้ในที่สุด

การเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในหลายประเทศที่เริ่มขยายการเปิดกว้างทางการลงทุนด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ พบได้ว่าการผลักดันอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเองภายในชาติ ได้กลายมาเป็นอีกหนึ่งกลไกในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Multiplier) โดยพบว่ากลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง (Self - reliance in Defence Industry) กลุ่มประเทศเหล่านี้มีการพัฒนาและกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศได้อย่างทวีคูณ (Defence Spending Multiplier) ด้วยภาคอุตสาหกรรมดังกล่าวตัวอย่างกรณีศึกษาประเทศอินเดีย เป็นประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาเช่นเดียวกันกับประเทศไทย แต่มีอุตสาหกรรมป้องกันประเทศที่เข้มแข็งและมีการพัฒนาขีดความสามารถด้านยุทธโธปกรณ์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศอินเดียสามารถสร้างยุทธโธปกรณ์ด้วยอุตสาหกรรมของประเทศซึ่งช่วยกระตุ้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างมหาศาล

สำหรับประเทศไทย นับตั้งแต่ “พระราชบัญญัติเทคโนโลยีป้องกันประเทศ พ.ศ. 2562” มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย อุตสาหกรรมป้องกันประเทศในรูปแบบพึ่งพาตนเอง (Self-reliance in Defence Industry) จึงได้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถด้านยุทธโธปกรณ์ของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น โดยภาครัฐได้มีการปรับเปลี่ยนสถานะของประเทศไทย จากผู้ซื้อมาเป็นผู้วิจัยและผู้ผลิต และส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกันประเทศในรูปแบบการใช้บุคลากรและทรัพยากรภายในประเทศ (Indigenization Program) เป็นหลัก ทั้งนี้ภาครัฐจะต้องเสริมสร้างการวิจัยและพัฒนาควบคู่ไปกับการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน ภาคประชาชน และมิตรประเทศมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง
2. เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐ : กรณีศึกษา เครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีการหลัก ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการและรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เลือกใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีการหลัก จึงใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ครบคลุม และสามารถตอบปัญหาการศึกษาได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ดังนี้

1.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study)

โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ อาทิ เอกสารที่เผยแพร่ทางระบบอินเทอร์เน็ต เอกสารจากส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ระเบียบ คำสั่ง กฎหมาย โครงสร้างของส่วนราชการที่ดำเนินกิจกรรมในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ เอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงรูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จจากต่างประเทศ และนำข้อมูลข้างต้นมาศึกษาวิเคราะห์และประมวลหารูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับนำมาใช้ในการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทย

1.2 การสัมภาษณ์ (Interview)

โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจากส่วนราชการ และกลุ่มตัวอย่างจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ

1.3 การวิเคราะห์

โดยวิธีการวิเคราะห์แบบไม่ใช้สถิติ ด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) มาเชื่อมโยงเพื่อหาความสัมพันธ์ โดยใช้หลักการและทฤษฎีเป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยให้มีประสิทธิภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์วิจัยจะเป็นการพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนต้องมีความรู้หรือการปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ เลือกสัมภาษณ์ทั้งระดับผู้บริหาร และระดับผู้ปฏิบัติงานจำนวน 30 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในทุกมิติ ทั้งในเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ

โดยผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยวิเคราะห์เป็นระดับองค์การ โดยลักษณะที่ครอบคลุมทั้งเครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ ประกอบด้วย องค์การภาครัฐ และเอกชน ดังต่อไปนี้

2.1 หน่วยงานภาครัฐ

2.1.1 รัฐบาล

2.1.2 กระทรวงกลาโหม

2.1.3 กระทรวงอุตสาหกรรม

2.1.4 สถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ

2.1.5 มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา

2.2 หน่วยงานภาคเอกชน

2.2.1 บริษัท อุตสาหกรรมการบิน จำกัด

2.2.2 บริษัท พน์สแอสเซมบลีย์ จำกัด

2.2.3 บริษัท ชัยเสรีเม็ททอลแอนด์รับเบอร์ จำกัด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐ : กรณีศึกษา เครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีการหลักและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือในการดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุมและสามารถตอบปัญหาการศึกษาได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ซึ่งได้แก่ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ อาทิ หนังสือ บทความ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหนังสือและบทความภาษาอังกฤษและการสัมภาษณ์ (Interview)

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

4.1 เริ่มจากศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความมั่นคง ความมั่นคงแบบร่วมมือกัน (Cooperative Security) แนวคิดการปฏิรูปกองทัพ การแปรรูปกิจการของรัฐ (Privatization) ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ยุครัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ รูปแบบการสร้างความร่วมมือ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่ายการบริหารงานภาครัฐ ความหมายและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเครือข่าย รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลของเครือข่ายการบริหารงานภาครัฐ

4.2 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐ: กรณีศึกษา เครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง ในเรื่องของรูปแบบเครือข่ายที่ส่งผลต่อการพัฒนาของเครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

4.3 ดำเนินการวางแผนการกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และตั้งปัญหาคำถามเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงและมุมมองที่มีต่อการพัฒนาเครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

5. การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การเก็บข้อมูลระดับปฐมภูมิ และการเก็บข้อมูลระดับทุติยภูมิ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 การเก็บข้อมูลระดับปฐมภูมิ (Primary Data)

โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับกลุ่มตัวอย่างผู้มีหน้าที่หรือการปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศในหน่วยงานด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเลือกสัมภาษณ์ทั้งระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติงานจำนวน 30 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในทุกมิติ ทั้งในเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ

5.2 การเก็บข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยดำเนินการการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสาร ตลอดจนผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ อาทิ หนังสือ บทความ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหนังสือและบทความภาษาอังกฤษ และการสัมภาษณ์ (Interview)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในหัวข้อที่มีประเด็นเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนาของเครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง นำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในส่วนของความร่วมมือของเครือข่ายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเองต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

การพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยให้เป็นไปตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีนั้น ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคส่วนจากองค์กรต่าง ๆ สู่การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐที่มีคุณภาพ ดังจะพบได้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต้องอาศัยความร่วมมือในระดับสูงและองค์ความรู้ที่มาจากหลากหลายองค์กรในสังคม โดยอาจกล่าวได้ว่าไม่สามารถอาศัยการบริหารงานของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพียงอย่างเดียว (Agranoff & McGuire, 2003, p. 34)

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเองในด้านนโยบายของกระทรวงกลาโหมอันเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจและหน้าที่ในการป้องกันรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร และมีความจำเป็นด้านความมั่นคงในการดำเนินนโยบายเพื่อเตรียมความพร้อมด้านยุทธโศปกรณ์อยู่เสมอให้เพียงพอในการระดมสรรพกำลังได้เมื่อเผชิญกับสถานะอันเป็นภัย

ความมั่นคง มีการดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศสู่การพึ่งพาตนเองหลายประการ โดยแผนนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ แผนนโยบายในการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ อันเป็นแผนยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินนโยบายการค้าแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มอุปสงค์ให้โรงงานในกระทรวงกลาโหมและภาคเอกชนที่ดำเนินกิจการ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศให้มีความสามารถในการผลิตยุทธโปกรณ์ได้เต็มกำลังการผลิตและสามารถ ดำรงสายการผลิตยุทธโปกรณ์ทางทหารไว้ในประเทศได้ นอกจากนี้กระทรวงกลาโหมยังมีการส่งเสริมและ สนับสนุนนโยบายอื่นๆ อันสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม ป้องกันประเทศ

สำหรับการดำเนินนโยบายในส่วนของกระทรวงอุตสาหกรรมได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนา อุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555-2574 เพื่อตอบสนองต่อสถานะความมั่นคงของโลกในรูปแบบใหม่ (Manage Through Global Risk) และรองรับต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเน้นยุทธศาสตร์ การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยในอนาคต ทั้งในภาพรวมและในอุตสาหกรรมรายสาขาที่สำคัญ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมไทยให้ยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการขนาด กลางและขนาดย่อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพทางการแข่งขันในระดับนานาชาติ

สำหรับประเด็นการพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง ในด้านการพัฒนากฎหมายพบว่า การผลักดันด้านการพัฒนากฎหมายเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกัน ประเทศของไทยเริ่มขึ้นโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มี ยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลและเป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 จึงได้ถูก ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2561 ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติ เทคโนโลยีป้องกันประเทศ พ.ศ. 2562 ขึ้น เพื่อตอบสนองนโยบายในการมุ่งพัฒนา ศึกษา วิจัย และ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ตลอดจนการนำมาใช้ประโยชน์ผ่านความร่วมมือกระทรวงกลาโหม หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน

สำหรับประเด็นการพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง ในด้านความร่วมมือในการสร้างภาคีเครือข่ายพบว่า ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยและพัฒนา ด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพ โดยหลักจะดำเนินการสร้างความร่วมมือภายในส่วนราชการในสายการบังคับบัญชาของตนเองก่อนเป็นลำดับแรก โดยมีการ ดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยตามหน้าที่และภารกิจของแต่ละหน่วยงานวิจัยนั้น

การสร้างภาคีเครือข่ายโดยการร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับส่วนราชการก็เป็นอีกประเด็น ความร่วมมือที่สำคัญต่อแผนพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยสู่การพึ่งพาตนเองในระยะยาว ในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาที่จัดตั้งหลักสูตรด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือ ด้านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกับภาคราชการ ดังเช่น สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบังจัดทำหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมป้องกันประเทศ (Master of Engineering Program in DEFENSE Engineering) โดยมี เนื้อหาการจัดการศึกษา ด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศที่มีการรวบรวมความเชี่ยวชาญจากหลากหลายแขนงของทุกสาขาวิชา

ทั้งทางด้านคณิตศาสตร์ประยุกต์ วิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ เพื่อผลิตวิศวกร นักวิชาการ บุคลากรที่มีความรู้และความสามารถขั้นสูงทางด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศสู่ตลาดอุตสาหกรรมป้องกันประเทศในอนาคต นอกจากนี้หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมและเทคโนโลยี การป้องกันประเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรซึ่งดำเนินงานร่วมกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ก็ถือเป็นอีกหนึ่งความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาคเอกชนในการสร้างองค์ความรู้ การวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศ เพื่อช่วยสนับสนุนการพัฒนาของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของ

รูปแบบเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

จากการวิจัยพบว่า รูปแบบความร่วมมือที่อยู่ในรูปของแนวนโยบายเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ กลไกในการดำเนินการพันธสัญญา รวมไปถึงระบบการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของ ไทย ได้แก่ รูปแบบความร่วมมือระหว่างส่วนราชการกับส่วนราชการ รูปแบบความร่วมมือระหว่างส่วน ราชการกับภาคเอกชน และรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศ

สำหรับรูปแบบความร่วมมือในมิติส่วนราชการกับส่วนราชการนั้น ครอบคลุมมิติความร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนางานด้านการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยในส่วนของ ความร่วมมือด้านการฝึกศึกษา ความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนา ความร่วมมือภาคการผลิต โดยหน่วยงานภายใต้กำกับกระทรวงกลาโหมได้มีการดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาความร่วมมือทั้งภายใน หน่วยงานและภาคประชาชน อาทิเช่น กองทัพบกได้มีการดำเนินแผนนโยบายรองรับเพื่อส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีทางการทหารอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น แผนพัฒนากองทัพบก ปี 2550-2559 ในส่วน ของกองทัพอากาศได้มีการดำเนินแผนนโยบายตามวิสัยทัศน์ของกองทัพอากาศ พ.ศ.2567 โดยมีเป้าหมายในการ พัฒนาขีดความสามารถอย่างรอบด้านร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนในการวิจัย พัฒนา และผลิต ยุทธโธปกรณ์เพื่อรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทาง และตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) กองทัพอากาศได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากองทัพอากาศอย่างรอบด้าน โดย มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือในด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้าน เทคโนโลยีระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

สำหรับรูปแบบความร่วมมือในมิติส่วนราชการกับเอกชน ภาครัฐได้มีการผลักดันระเบียบ กฎหมาย และนโยบายในการสนับสนุนให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยีป้องกันประเทศเพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยสู่การพึ่งพาตนเอง และสำหรับรูปแบบความร่วมมือในมิติประเทศไทยกับต่างประเทศ ประเทศไทยในบทบาทหนึ่งในสมาชิก อาเซียนได้ร่วมลงนามในกฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือกฎบัตรอาเซียน (ASEAN - Charter) โดยมีเป้าหมายในการประสานงานร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อส่งเสริม สันติภาพและความมั่นคงในระดับภูมิภาค

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานและพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบ พึ่งพาตนเอง

จากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการสร้างความร่วมมือในภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานและพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศสู่การพึ่งพาตนเอง

ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการมุ่งสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการสร้างความร่วมมือในภาคีเครือข่ายตามหลักแนวคิดความมั่นคงแบบร่วมมือกัน (Cooperative Security) อันเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือ (Cooperation) ระหว่างรัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

การพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยให้เป็นไปตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้น ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคส่วนจากองค์กรต่าง ๆ สู่การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐที่มีคุณภาพ ดังจะพบได้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต้องอาศัยความร่วมมือในระดับสูงและองค์ความรู้ที่มาจากหลากหลายองค์กรในสังคม โดยอาจกล่าวได้ว่าไม่สามารถอาศัยการบริหารงานของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพียงอย่างเดียว (Agranoff & McGuire, 2003, p. 34) อีกทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาแบบโดยรวมตามรูปแบบของการบริหารราชการที่มีโครงสร้างของระบบสายบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้นมีระบบการดำเนินงานที่ขาดความยืดหยุ่น และมีการติดตามกระบวนการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด ไม่เหมาะสมต่อการรับมือกับปัญหาที่อยู่นอกเหนือขอบเขตการควบคุมขององค์กรภาครัฐ (Goldsmith & Eggers, 2004, p. 7) อีกทั้งการขาดแนวทางการจัดการเครือข่ายที่เพียงพอ นั้นก็เป็นการยากที่จะประสบความสำเร็จในบริบทที่กระบวนการความสัมพันธ์มีความสลับซับซ้อน (Klijn, Steijn, & Edelenbos, 2010, p. 1064) การพัฒนาความร่วมมือของเครือข่ายภาครัฐในการดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเองจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยให้ก้าวสู่รูปแบบการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ดังนั้นการที่จะสามารถพัฒนาความร่วมมือเพื่อผลักดันนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกันประเทศให้มีประสิทธิภาพ ภาครัฐต้องวางแนวทางการสร้างความรับรู้ร่วมกันกับภาคเอกชน และสังคม เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศสู่การพึ่งพาตนเอง โดยนอกจากจะเป็นหลักประกันด้านความมั่นคงภายในแล้วยังเป็นการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาติและสามารถสร้างผลเติบโตทางเศรษฐกิจมหภาค

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเองในด้านนโยบายของกระทรวงกลาโหมอันเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจและหน้าที่ในการป้องกันรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร และมีความจำเป็นด้านความมั่นคงในการดำเนินนโยบายเพื่อเตรียมความพร้อมด้านยุทธโศปกรณ์อยู่เสมอให้เพียงพอในการระดมสรรพกำลังได้เมื่อเผชิญกับสภาวะอันเป็นภัยความมั่นคง มีการดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศสู่การพึ่งพาตนเองหลายประการ โดยแผนนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ แผนนโยบายในการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ อันเป็นแผนยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินนโยบายการค้าแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มอุปสงค์ให้โรงงานในกระทรวงกลาโหมและภาคเอกชนที่ดำเนินกิจการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศให้มีความสามารถในการผลิตยุทธโศปกรณ์ได้เต็มกำลังการผลิตและสามารถ

ดำรงสายการผลิตยุทธโปกรณ์ทางทหารไว้ในประเทศได้ นอกจากนี้กระทรวงกลาโหมยังมีการส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายอื่นๆ อันสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม ป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2560 – 2579 กล่าวถึง กลยุทธ์สำคัญในการดำเนินนโยบายของ กระทรวงกลาโหม คือ นโยบายการตัดสินใจ “สร้างหรือซื้อ” (Make or Buy) เทคโนโลยีหรือผลิตภัณฑ์ สำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อต่อยอดความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพปัจจุบันและยกระดับไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในอนาคต รวมทั้งเป็นกลยุทธ์ที่มุ่งตอบสนองวิสัยทัศน์ ตามร่างยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม พุทธศักราช 2560 – 2579

สำหรับการดำเนินนโยบายในส่วนของการวางอุตสาหกรรมได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนา อุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555-2574 เพื่อตอบสนองต่อสถานะความมั่นคงของโลกในรูปแบบใหม่ (Manage Through Global Risk) และรองรับต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเน้นยุทธศาสตร์ การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยในอนาคต ทั้งในภาพรวมและในอุตสาหกรรมรายสาขาที่สำคัญ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมไทยให้ยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการขนาด กลางและขนาดย่อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพทางการแข่งขันในระดับนานาชาติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ร้อยตรีชัยพัฒน์ รัตนนุพงศ์ (2561) พบว่าการดำเนินนโยบาย ตามแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555-2574 เป็นการวางนโยบายที่มีวัตถุประสงค์ เน้นความสำคัญกับความมั่นคงในโลกร่วมสมัย (Contemporary Security) โดยความมั่นคงร่วมสมัย (Contemporary Security) มีรูปแบบปัญหาที่ไม่ได้มีศูนย์กลางอยู่กับรัฐในลักษณะของความมั่นคง แห่งชาติ (National Security) และขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาภัยคุกคาม ทางทหารดังเช่นที่เกิดขึ้นในอดีต แม้ว่าบทบาทของกระทรวงอุตสาหกรรมไม่ได้มีอำนาจหน้าที่โดยตรง เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของประเทศก็ตาม แต่ความหลากหลายของประเด็นปัญหาเหล่านี้ กลับกลายเป็นปัญหาความมั่นคงร่วมสมัยที่เป็นความมั่นคงแบบองค์รวม (Comprehensive Security) หรือจะเรียกว่าเป็นความมั่นคงแบบไม่ดั้งเดิม (Non - Traditional Security) จึงสรุปได้ว่า กระทรวงอุตสาหกรรมได้มีการนำการวางแผนยุทธศาสตร์ดำเนินนโยบายความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนาภาคเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศส่งผลให้เกิดรูปแบบ ความร่วมมือด้านการวิจัย พัฒนา และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างส่วนราชการกับภาคเอกชน

สำหรับประเด็นการพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง ในด้านการพัฒนากฎหมายพบว่า การผลักดันด้านการพัฒนากฎหมายเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกัน ประเทศของไทยเริ่มขึ้นโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มี ยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลและเป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 จึงได้ถูก ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2561 โดยมีสาระสำคัญอันเกี่ยวข้องกับประเด็น ความมั่นคงในภูมิภาค กล่าวถึงความมั่นคงเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคของประเทศไทย

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องผลักดันการพัฒนาเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชนเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ ให้มีความพร้อมเผชิญกับภัยคุกคามได้ในทุกมิติ

ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติเทคโนโลยีป้องกันประเทศ พ.ศ. 2562 ขึ้น เพื่อตอบสนองนโยบายในการมุ่งพัฒนา ศึกษา วิจัย และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ตลอดจนการนำมาใช้ประโยชน์ผ่านความร่วมมือกระทรวงกลาโหม หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน และได้มีการก่อตั้งสถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ เรียกโดยย่อว่า “สทป.” ขึ้น โดยให้หน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล และไม่เป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน หรือ รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่นมีหน้าที่ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีป้องกันประเทศ และเป็นศูนย์ข้อมูลความรู้ด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศและอุตสาหกรรมป้องกันประเทศให้แก่ กระทรวงกลาโหมและหน่วยงานของรัฐ รวมถึงประสานความร่วมมือด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศและอุตสาหกรรมป้องกันประเทศกับหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำหรับประเด็นการพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง ในด้านความร่วมมือในการสร้างภาคีเครือข่ายพบว่า ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยและพัฒนา ด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพ โดยหลักจะดำเนินการสร้างความร่วมมือภายในส่วนราชการในสายการบังคับบัญชาของตนเองก่อนเป็นลำดับแรก โดยมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยตามหน้าที่และภารกิจของแต่ละหน่วยงานวิจัยนั้น แต่ในขณะเดียวกันกระทรวงกลาโหมก็ได้มีการดำเนินการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคราชการกับภาคเอกชนด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งในด้านความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนา และความร่วมมือในภาคการค้า เพื่อส่งเสริมการผลิตและวิจัยภาคอุตสาหกรรมป้องกันประเทศจากแหล่งวิจัย แรงงานฝีมือ บุคลากร และทรัพยากรภายในประเทศ (ร้อยตรีชัยพัฒน์ รัตนนุกงค์, 2561)

การสร้างภาคีเครือข่ายโดยความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับส่วนราชการก็เป็นอีกประเด็นความร่วมมือที่สำคัญต่อแผนพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยสู่การพึ่งพาตนเองในระยะยาว ในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาที่จัดตั้งหลักสูตรด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกับภาคราชการ ดังเช่น สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังจัดทำหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมป้องกันประเทศ (Master of Engineering Program in DEFENSE Engineering) โดยมี เนื้อหาการจัดการศึกษา ด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศที่มีการรวมรวมความเชี่ยวชาญจากหลากหลายแขนงของทุกสาขาวิชา ทั้งทางด้านคณิตศาสตร์ประยุกต์ วิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ เพื่อผลิตวิศวกร นักวิชาการ บุคลากรที่มีความรู้และความสามารถขั้นสูงทางด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศสู่ตลาดอุตสาหกรรมป้องกันประเทศในอนาคต นอกจากนี้หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมและเทคโนโลยีการป้องกันประเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรซึ่งดำเนินงานร่วมกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ก็ถือเป็นอีกหนึ่งความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาคเอกชนในการสร้างองค์ความรู้การวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศ เพื่อช่วยสนับสนุนการพัฒนาของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทย โดยภายในหลักสูตรมีการจัด

การเรียนการสอนแยกออกเป็น 7 แขนงวิชา ได้แก่ 1. วิศวกรรมโยธาและวิศวกรรมโยธา 2. วิศวกรรมไฟฟ้า เพื่อการป้องกันประเทศ 3. วิศวกรรมเครื่องกลเพื่อการป้องกันประเทศ 4. วิศวกรรมสิ่งแวดล้อมเพื่อการป้องกันประเทศ 5. วิศวกรรมโลหการเพื่อการป้องกันประเทศ 6. วิศวกรรมคอมพิวเตอร์เพื่อการป้องกันประเทศ และ 7. วิศวกรรมนิวเคลียร์เพื่อการป้องกันประเทศ

รูปแบบเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

จากการวิจัยพบว่า รูปแบบความร่วมมือที่อยู่ในรูปของแนวนโยบายเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ กลไกในการดำเนินการพันธสัญญา รวมไปถึงระบบการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของ ไทย ได้แก่ รูปแบบความร่วมมือระหว่างส่วนราชการกับส่วนราชการ รูปแบบความร่วมมือระหว่างส่วน ราชการกับภาคเอกชน และรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศ

สำหรับรูปแบบความร่วมมือในมิติส่วนราชการกับส่วนราชการนั้น ครอบคลุมมิติความร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนางานด้านการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยในส่วนของ ความร่วมมือด้านการฝึกศึกษา ความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนา ความร่วมมือภาคการผลิต โดยหน่วยงานภายใต้กำกับกระทรวงกลาโหมได้มีการดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาความร่วมมือทั้งภายใน หน่วยงานและภาคประชาชน

กองทัพบกได้มีการดำเนินแผนนโยบายรองรับเพื่อส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การทหารมาอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น แผนพัฒนากองทัพบก ปี 2550-2559 มีการกำหนดนโยบาย ด้านการส่งเสริมขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีของกองทัพให้มีความทันสมัยและ เท่าทันต่อปัจจัยสถานการณ์โลกปัจจุบัน เพื่อรองรับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้ครอบคลุมทุกมิติ

ในส่วนของกองทัพเรือได้มีการดำเนินแผนนโยบายตามวิสัยทัศน์ของกองทัพเรือ พ.ศ. 2567 โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาขีดความสามารถอย่างรอบด้านร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการวิจัย พัฒนา และผลิตยุทโธปกรณ์เพื่อรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ทั้งนี้กองทัพเรือยังให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง และมุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนา ความมั่นคงทางทะเลทั้งภายในภูมิภาคอาเซียนและภูมิภาคต่างๆ ของโลก

ตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) กองทัพอากาศได้ให้ความสำคัญ กับการพัฒนากองทัพอากาศอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือในด้านการพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และผลักดันขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีป้องกันประเทศ เพื่อตอบสนองนโยบาย ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านความมั่นคงของกองทัพอากาศ

สำหรับรูปแบบความร่วมมือในมิติส่วนราชการกับเอกชน ภาครัฐได้มีการผลักดันระเบียบ กฎหมาย และนโยบายในการสนับสนุนให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยีป้องกันประเทศเพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทยสู่การพึ่งพาตนเอง อาทิเช่น การสนับสนุนอุตสาหกรรมป้องกันประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายลำดับที่ 11 และการอนุมัติ ให้พระราชบัญญัติเทคโนโลยีป้องกันประเทศ พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้

สำหรับรูปแบบความร่วมมือในมิติประเทศไทยกับต่างประเทศ ประเทศไทยในบทบาทหนึ่งใน สมาชิกอาเซียนได้ร่วมลงนามในกฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือกฎบัตร

อาเซียน (ASEAN - Charter) โดยมีเป้าหมายในการประสานงานร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในระดับภูมิภาค

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานและพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง

จากการวิจัยพบว่าการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือในภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานและพัฒนาเครือข่ายของภาครัฐในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศสู่การพึ่งพาตนเอง ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการมุ่งสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการสร้างความร่วมมือในภาคีเครือข่ายตามหลักแนวคิดความมั่นคงแบบร่วมมือกัน (Cooperative Security) อันเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือ (Cooperation) ระหว่างรัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความร่วมมือด้านการฝึกศึกษา ความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนา และความร่วมมือภาคการผลิต เพื่อเป็นหลักประกันด้านความมั่นคงภายในและเป็นการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาติ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การกำหนดนโยบายของภาครัฐควรเน้นการส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชนในด้านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนา และความร่วมมือภาคการผลิต

1.2 การพัฒนากฎหมายภาครัฐควรกำหนดกฎหมาย พระราชบัญญัติ ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมป้องกันประเทศให้มีความชัดเจนและครอบคลุมทุกมิติ ตอบรับกับสถานการณ์โลกปัจจุบัน รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาในบริบทเชิงพาณิชย์

1.3 ภาครัฐควรสนับสนุนความร่วมมือในภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานเอกชนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงให้ความสำคัญกับการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการใช้การวิจัยทางสถิติเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัยครั้งถัดไปเพื่อสนับสนุนการศึกษาแนวทางเหมาะสมต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของประเทศไทย

2.2 ควรมีการเพิ่มจำนวนและรูปแบบของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยผู้สัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

วิชญ์ มั่งคั่ง. (2560). แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี.

วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 8(1), 7-17.

ร้อยตรีชัยพัฒน์ รัตนนุพงศ์. (2561). รูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ.

วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ
สำหรับนักบริหาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรชัย กาญจนสูตร. (2560). การวิจัยและพัฒนาต้นแบบผลงานวิจัยทางทหารไปสู่การผลิตเพื่อนำไปใช้
ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

กุสุมา คงฤทธิ์. (2563). รู้จัก...อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายระบบการเงินและ
สถาบันการเงิน.

Agranoff, Robert, Michael, McGuire. (2003). Collaborative Public Management: New Strategies
for Local Governments. Washington, D.C: Georgetown University Press.

Goldsmith, Stephen & William D. Eggers. (2004). Governing by Networks: The New Shape
of the Public Sector. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

Klijn, E.-H., Edelenbos, J., & Steijn, B. (2010). Trust in governance networks; its impacts
on outcomes. Administration and Society, 42(2), 1-23.